

K POŽADAVKŮM NA VELENÍ VOJSKŮM

Základním požadavkem velení je **udržování neustálé pohotovosti vojsk** nejen v boji, ale již v míru. Velitelé a štáby musí zabezpečit, aby vojska byla vždy připravena zahájit bojovou činnost a zničit nepřítele.

Zkrátí se čas pro přijetí a uskutečnění rozhodnutí. Tento faktor se projevuje jednak jako nedostatek času na přípravu k bojové činnosti, jednak vystupuje ve formě zvýšené pravděpodobnosti rychlých a náhlých změn situace. Nejsložitější situace vzniká v průběhu bojové činnosti.

Polní řád v čl. 47 uvádí — „Velení vojskům musí být nepřetržitě, pevně a pružné“. Vzhledem k charakteristickým rysům soudobého boje můžeme tyto požadavky doplnit ještě o to, aby velení bylo operativní, utajené, plánové a cílevědomé.

Nepřetržitost velení má velký význam. Tkví mimo jiné ve schopnosti rychle se v případě potřeby rozhodovat a zabezpečit nepřetržitě spojení s vojsky, v neustálé znalosti a vyhodnocování situace a v možnosti řídit nepřetržitě bojovou činnost vojsk. Ještě ve druhé světové válce se velelo z rozvinutých míst velení a velitelé mohli zvláště na taktických stupních osobně pozorovat boj. V soudobém boji, kde se místa velení budou často přemisťovat, kdy mohou být vyřazeny nepřátelským jader-

ným úderem, kdy jsou reálné možnosti rušit spojení, je požadavek na nepřetržitost velení velmi náročný. Spojovací soustava musí zabezpečit velení za pohybu v podmínkách silného rušení i při vyřazení jednoho nebo dvou míst velení. Přitom ani po přerušení spojení nesmíme přerušit velení. Podřízení znají zámýsl nadřízeného a jsou povinni projevit rozumnou iniciativu a samostatnost, nečekat na rozkazy nadřízeného a pokračovat v plnění stanoveného úkolu. Současně pak všemi způsoby se snažit o obnovení spojení s nadřízenými. Nadřízený zase vyčleňuje podle potřeby operační skupinu ze svého štábu a tuto pověřuje velením podřízenému útvaru (jednotce). Dalším opatřením je neustálá informace mezi místy velení o situaci a úkolech.

Při použití jaderných zbraní mohou se vlastní vojska ocitnout v krajně napjaté situaci. Po jaderných úderech nepřítele budou zpravidla vystavena ještě hromadným útokům tanků, mechanizovaných vojsk a letectva. Přitom může dojít k zničení spojení a narušení organizovanosti vojsk. Vojska i orgány velení (včetně velitele) mohou obdržet vysoké dávky ozáření. Tyto skutečnosti mohou přivodit fyzická, morální a psychická otřesení. Požadavek na pevnost velení má proto značný význam.

Pevnost velení záleží v důsledném a houževnatém uskutečňování rozhodnutí velitele k přesnému a úplnému splnění bojového úkolu. Pod pojmem pevnost vidím též schopnost udržet velení i v těžké situaci a předejít panice. Proto každý velitel musí být osobně statečný, psychicky odolný, musí mít silnou vůli a schopnost podstoupit úměrné riziko, správně a rychle uvažovat, umět organizovat vojska a mobilizovat je ke splnění bojového úkolu za jakékoliv situace. Musí být pro své podřízené vzorem. Pevnost velení je charakterizována tedy především osobními vlastnostmi velitele a příslušníků štábu. Pevné velení však neznamená, že se velitel vždy musí strnule držet dříve přijatého rozhodnutí. Podle vývoje konkrétní situace je povinen své rozhodnutí často upravit nebo přijmout nové, obnovit systém velení a popř. i změnit metody práce.

Proto velení musí být **pružné**. V podstatě tzn. umění velitele a štábu včas přizpůsobit velení změnám v situaci, aby mohl upravit dříve přijaté rozhodnutí nebo přijat nové, stanovit úkoly vojskům a upravit způsob součinnosti. Tento požadavek se netýká jen velitele a štábu, ale celého systému velení. Jedním z ukazatelů pružnosti velení je i schopnost předávat velení z jednoho místa velení na druhé a využívat všechny druhy a prostředky spojení.

Do popředí vystupuje i požadavek **operativnosti**. Podle Oper-2-1 operativnosti v práci se dosahuje:

- soustavným zvyšováním teoretických a praktických znalostí,
- včasným a srozumitelným ukládáním úkolů vykonavatelům, jejichž přesným plněním,
- výchovou důstojníků k vysoké štábní kultuře,
- dovednými a rychlými operačními a taktickými propočty a zpracováním co nejstručnějších a nejsrozumitelnějších bojových dokumentů,
- využitím nejúčinnějších způsobů práce, které zabezpečují organizaci bojové činnosti v krátké době,
- dovedným využitím výkonných prostředků pro mechanizaci a automatizaci velení.

Jak jsem již uvedl — jedním z rozhodujících kritérií velení je čas — schopnost velet v reálném čase. Velení musí zabezpečit, aby chom předešli nepříteli v úderu a v efektivním využití bojových možností vlastních vojsk. Velitel a štáb nemají právo zdržovat svou činností zahájení bojové činnosti nebo zastavovat vojska za situace,

kdy mohou úspěšně v činnosti pokračovat. Druhou stránkou operativnosti velení je jeho kvalita. Zkracování času nemůže jít na úkor kvality přijatého rozhodnutí. Všechna opatření jsou čím dál více podmíněna náročnými propočty. Velitel se nemohou rozhodovat jen na základě intuice. Např. špatný propočet vyvedení vojsk na čáru zasazení, chybné určení čáry bezpečnostní vzdálenosti může znamenat těžko napravitelné chyby. Povrchní rozhodnutí, úspěchanost a nedomyšlenost některých otázek nepovažujeme za operativnost velení. Operativnosti dosahujeme v podmínkách, kdy plánování probíhá souběžně, kdy úkoly podřízeným stanovíme včas a srozumitelně a kdy většinu času vyčleníme pro přípravu bojové činnosti podřízených. Zkušenosti ukazují, že vysoké operativnosti dosahujeme tam, kde trváme na vypracování náročných dokumentů. Proto boj za zkracování času se musí projevit v celé oblasti velení.

Nebývale vzrostl i požadavek a význam **utajení velení**. V podstatě jde o ochranu utajovaných skutečností — zvláště zámyslu, způsobu, doby zahájení a přípravy k bojové činnosti. Proto např. předpis „Štábní práce v poli“ uvádí, že „Obsah předběžných nařízení nesmí prozradit zámysl a dobu zahájení nastávající bojové činnosti“.

Utajeného velení dosahujeme dodržováním přísného režimu práce rádiových, radioreléových a linkových pořítek, využíváním techniky pro automatické utajení, pečlivým maskováním prostředků a míst velení a omezením počtu důstojníků, kteří jsou seznamováni se zámyslem velitele. Proto je nutné přesně vymezit funkční povinnosti a úkoly jednotlivých orgánů velení a zvýraznit význam vševojskového štábu v této otázce.

Plánovitost a cílevědomost vytváříme jednu z rozhodujících podmínek úspěchu v boji. Velení je v podstatě různorodá činnost. Plánovitost a cílevědomost velení vytváří potřebnou jednotu nejen v činnosti štábu, ale i v bojové činnosti vojsk. Průběh každého boje si můžeme představit jako postupný pohyb, rozvoj, jako přechod od jedné etapy boje k další. Účelné a cílevědomé plánování boje poskytuje vojskům jasné perspektivy další činnosti a vytváří podmínky pro jejich rozhodnou činnost.

Hlavními metodologickými stránkami tohoto požadavku jsou

- analýza a soustavné studium bojové situace,
- požadavek dialektické jednoty cílů a prostředků boje,

— podřízenost taktiky operačnímu umění,

— nešablonovitě jednání.

Studium a vyhodnocování situace, která je v podstatě rozporuplná, dynamická a často se mění, je nejzákladnějším prvkem plánovitosti a cílevědomosti. Prostudovat situaci znamená určit vliv každého jejího prvku jednotlivě a všech dohromady na splnění bojového úkolu a stanovit opatření k zamezení nebo zeslabení vlivu záporných faktorů. Údaje o bojové činnosti nebývají však úplné. Už zkušenosti z II. světové války ukázaly, že při vedení rychlé manévrové bojové činnosti nebyly vždy k dispozici přesné údaje o silách a prostředcích nepřítele. Plány jsou základem úspěšné bojové činnosti jen tehdy, vycházejí-li z objektivních zákonitostí boje, jsou-li tvůrčím odrazem principů a zásad boje, rozpracovaných v bojových řádech a předpisech a stále rozvíjených vojenskoteoretickou frontou.

Požadavek dialektické jednoty cílů a prostředků boje můžeme vyjádřit tím, že cíl boje, stanovený rozhodnutím, musí odpovídat silám a prostředkům, které máme k dispozici. K optimalizaci cíle a prostředků boje můžeme přistoupit ze dvou hledisek:

a) V nejvíce případech obdržíme bojový úkol, který v souladu se zámyslem nadřízeného určuje cíl daného boje. Pak velitel a štáb musí uvažovat tak, aby stanovený cíl splnil s co nejmenšími prostředky.

b) V boji se vyskytnou i opačné případy, kdy např. po hromadných úderech nepřítele na svazek (útvár) bude nutné se zbýlými prostředky dosáhnout alespoň zastavení postupu nepřítele na daném směru. Pak jde o to, jak s těmito prostředky dosáhnout maximálního cíle ve složitě situaci. Jde tedy o maximální cíle.

Bojová činnost nespočívá jen v postupném ničení nepřítele (taktické stupně), jak tomu bylo dříve. Operační stupeň velení pomáhá rozhodujícím způsobem při plnění taktických úkolů. Ovšem souhrn bojů taktických stupňů zůstává i nadále jedním z nejdůležitějších prostředků k dosažení cílů operace. Proto při plánování operací přihlížíme k taktickým možnostem. Na druhé straně plány boje musí vycházet z plánu operace. To vše pak zabezpečuje cílevědomou činnost orgánů velení i vojsk a vytváří důležitou podmínku pro správné využití sil a prostředků. Proto velitel a štáb musí důsledně vycházet ze zámyslu nadřízeného ilvetele pochopit způsob použití jeho prostředků na směru činnosti svazku (útváru) a úkoly sousedů.

Zvláštní význam má tvůrčí a nešablonovitě plánování, které vytváří předpoklady pro rozumnou iniciativu podřízených velitelů a štábů při plnění bojových úkolů. Tvůrčí činnost velitele a štábu je možná jen na základě hlubokých vědomostí a různých oblastí vědy, znalostí ustanovení řádů a předpisů a je plně podřízeno úkolům rozdrčení nepřítele. Rozvíjí se v podmínkách přísné centralizace velení. Tvůrčí činnost velitele a štábu se projevuje především v tom, že se v souladu se situací uplatňují principy a zásady řádů a předpisů. Ovšem bojová situace se neopakuje. Prakticky každé rozhodnutí musí být tvůrčí, i když při jeho tvorbě využijeme minulých zkušeností. Významnou úlohu v tvůrčím myšlení hraje intuice. Je to specifický způsob myšlení, který na základě nahromaděných zkušeností a vědomostí umožňuje v určité situaci uvědoměle nebo neuvědoměle se okamžitě rozhodnout.

Plnění tohoto požadavku v plánování a řízení boje vyžaduje hluboké znalosti z oblasti různých věd a úplné pochopení podstaty soudobého boje a místa taktiky v rámci vojenského umění. Plánovitosti a cílevědomosti se musíme učit.

Z hlediska všestranné přípravy velitele a příslušníka štábu má velký význam výchova takových vlastností jako je **předvídaní možného vývoje bojové situace**.

V každodenní praxi se setkáváme s předvídaním dvojího druhu — empirickým a vědeckým. Empirické předvídaní je založeno na zkušenostech velitele a štábu z procesu výchovy a výcviku a z boje (cvičení). Naproti tomu „vědecké předvídaní je takové předpovězení jevu nebo výskytu příští události, procesu a jevu, které je založeno na znalosti objektivních zákonů a na dialektickomaterialistické analýze skutečnost“ (metodologické problémy vojenské teorie a praxe). Předvídaní je tedy schopnost velitele a štábu včas předpokládat změny v situaci a pravděpodobný vývoj příští bojové činnosti. Nezbytnost předvídaní vyplývá z podstaty boje. Každá strana se snaží skýt svůj záměr, získat výhodu překvapení a zničit vojska protivníka. Proto je nutný hluboký rozbor situace a bojových možností vojsk za všech hledisek, abychom mohli reálně předvídat. Zvlášť významné místo v předvídaní velitele mají propočty, které vycházejí ze znalostí organizace a způsobů boje nepřítele a z hlubokého osvojení zásad taktiky a operačního umění.

Nejprve chci zdůraznit, že předvídaní vývoje boje má pravděpodobnostní charak-

ter. Je to podmíněno mnoha příčinami. Zpravidla nikdy nemá velitel a štáb k dispozici úplné podklady. Řada zpráv nemusí být hodnověrná a prověřená a v boji působí celá řada i nahodilých jevů, které však mohou mít v dané situaci i podstatný význam. Víme však na druhé straně, že velitel je povinen se rozhodovat i na základě neúplných zpráv. Míra neurčitosti v předvídání může tedy značně kolísat. Aby tato neurčitost byla minimální, musí velitel a štáb získat co nejvíce údajů o situaci. Přitom působí ještě časový faktor, který zapřičiňuje, že předvídat musíme v omezené době.

Při předvídání má velký význam správné pochopení smyslového a logického stupně poznání. Kdo se v poznání omezuje jen na dojmy a snižuje úlohu teorie a na druhé straně, kdo absolutizuje teorii, nemůže vědecky předvídat. Velitel a štáb musí proto ovládat dialektický způsob myšlení. Ale to samo o sobě by nestačilo. Předvídání vývoje boje není možné bez potřebných propočtů, dobře fungujícího

průzkumu, bez hlubokých znalostí techniky a taktiky vlastních vojsk i nepřítele.

Velitel a štáb nemůže však za všech okolností počítat s tím, že boj bude vždy probíhat podle připraveného plánu. Proto i v průběhu boje, kdy situace nabývá konkrétnější podobu, kdy i nepřítel musí odhalit svůj zámysl, použít své zálohy, má předvídání vývoje boje nezmenšený význam. Proto velitel a štáb musí být připraveni upřesnit bojové úkoly popř. upřesnit nebo přijmout i nové rozhodnutí.

Velkou pomoc v reálném a rychlém hodnocení situace popř. propočtů a předvídání průběhu boje může přinést dovedné využití soudobých prostředků velení a štábní práce.

Závěrem chci zdůraznit, že naplnění požadavků velení je přímo závislé na stupni připravenosti velitelů a štábů. Složitost této přípravy, její účelové zaměření a vysoké nároky na osobnost každého velitele a příslušníka štábu kladou vysoké požadavky nejen na obsah, ale i metody přípravy velitelů a štábů.